

z L. Jeranom žalosten spremljal k pogrebu. Hvaležno spoštovanje do svetega moža mi je tudi v pričujoči razpravi vodilo peró. Dalo bi se še pisati mnogo mnogo; ali — veselí me nada, da vrli M. Lendovšek zbrane Slomšekove spise zapored spravi na dan, in tako svet spozná, kaj Slomšek veljá! — Rad podpišem, kar trdi Macun (Knj. Zgod. str. 135:

„Kakor se je v Gradcu okoli Vraza in Miklošiča vrtelo več rodoljubov, tako je Slomšek deloval v Labodski vladikovini. Gotovo mi nikdo nebo prigovarjal, ako rečem, da še noben rodoljub po vseh slovenskih krajih našemu narodu neje tako globoko segal v srce kakor rečeni mož, tako da smemo reči, da je Slomšek gledé slovenščine v narodnem javnem pomenu to, kar nam je Miklošič v znanstvenem; tudi se more reči, da noben Slovenec neje še napisal toliko slovenski natisnenih del in sestavkov kolikor ta narodnjak.“

Sreča, posebna sreča je, da ga je blagi Fr. Kosar opisal nam tako izvrstno, da je neki mož božji mi dejal: O Kosarjevem Slomšeku velja, kar je rekel nekdaš sv. Tomaž Akvinski o sv. Bonaventuri slišavši, da spisuje življenje sv. Frančiška: „Sinamus, inquit, sanctum pro sancto laborare (Br. R. 14. Jul.).“ — Vsem pravim Slovincem geslo pa naj bodo besede, ktere je po njegovem poročilu pokojni knez in vladika Anton Martin Slomšek govoril na Slatini poslednjokrat v zboru svojih duhovnov ter jih zapustil nam kot oporoko svojega zlatega rodoljubja:

„Bodimo vedno zvesti Katoličani, Avstrijani in Slovani!“

*

Kraljestvo nama bilo ni
 Bogastvo tega sveta;
 Slovenš'na bliša in časti
 Slovincem ne obeta.
 Zaupam pa, da bodeva
 V nebesih večno združena
 Slovenca prav vesela
 S Slovinci slavo pela.

*

Vodniku v zahvalni spomin
 za stoletnico njegovega rojstva
 Anton Slomšek.

Slomšek kot pedagog.

(Dalje.)

2. Slomšek kot učitelj šolske mladine.

Slomšek ni bil učitelj v ožjem pomenu besede, kajti ne poroča se nam nikjer, da bi bil kot duhovni pomočnik na Bizeljskem in pri Novi Cerkvi poučeval v šoli, bodi si v vsakdanji ali v nedeljski šoli. V vsakdanji šoli sta v teh krajih poučevala ljudska učitelja. Nedeljske šole je pa oživel Slomšek sam. Kjer je pa že kot špiritual tako toplo priporočal nedeljske šole, verjetno je, da je tudi že kot duhovni pomočnik 1825. do 1829. l. začétnjal nedeljske šole. Od 1829. do 1838. l. je bil, kakor znano, špiritual v Celovškem semenišči. Tudi tū je žrtvoval um in serce ubogi slovenski mladini; popravljal je namreč tačasne šolske knjige, pred vsem abecednik ali „Namensbüchlein“, kakor so ga takrat v nemškem jeziku imenovali. V ožjo zvezo s šolsko mladino pa je Slomšek prišel kot

župnik in okrajni šolski nadzornik v Vozenicah. Njegovo domoljubje in gorečnost do šole nam užé pové, kako navdušen je on vodil domačo šolo in druge v svoji dekaniji. Lehko si mislimo, kolikokrat je stopil čez šolski prag, kolikokrat je vzpodbujal učitelje in učence in jih vnmel za dobro šolo. Ni nam treba napenjati domišljije, da si predstavljamo, kako lepo, očetovsko in po vseh dobrih pedagoških pravilih je občeval z mladino v vsakdanji in v nedeljski šoli. Da ocenimo Slomškega kot pedagoga, treba nam ni drugega, nego da pogledamo v knjige, katere je on spisal za šolsko mladino. Vse nam kažejo Slomškega kakor izvrstnega pedagoga, bistrumnega psihologa in temeljitega poznavalca duševnih in materijelnih potreb slovenskega národa. Mej vsemi njegovimi šolskimi knjigami se najbolj odlikuje: „Blaže in Nežica v nedeljski šoli.“ Vsa ta knjiga je ena sama povest, v kateri imata poglobitno nalogo brat in sestra, učenec in učenka z imenom Blaže in Nežica, ki hodita v nedeljsko šolo, ne da bi bila prej hodila v vsakdanjo šolo. V tej šoli učita učitelj in katehet, včasí vkup, včasí se menjavata. Blaž in Nežica se predstavljata v tej knjigi kakor najmarlivejša otroka, kakor vzgled pridnosti in lepega obnašanja, katera vedno dobro odgovarjata in tudi domá pripovedujeta, kar sta v šoli slišala. Slomšek je hotel na ta način pokazati, kako naj bi šolski nauk iz šole po otrocih vplival na stariše in na vso domačo hišo. Knjiga je po številu nedelj v letu razdeljena na 52 odstavkov. Vsak odstavek obsega nekaj šolskih predmetov, bodi si pisanje, številjenje, slovnico i. t. d. Nenavadni se bodo komu zdeli napisi teh odstavkov, n. pr. I. „Dobro za mlade ljudi, ki se v šoli kaj prida izučijo.“ II. „Blaže in Nežica v nedeljsko šolo pojmeta.“ III. „Kako je v šoli veselo!“ IV. „Prvošolci dobre volje.“ V. Pridna šolarja, doma kregana.“ VI. „Sveti božični prazniki.“ VII. „Dvoje šolarjev gre služit.“ VIII. „Šola poštenega zadržanja.“ IX. „Huda zima, da drevje poka.“ X. „Poštena gostija, lepa reč.“ XI. „Kratek pust, pa veliko ust.“ XII. „Snaga, lepa draga reč.“ XIII. „Boljše v hišo žalosti, kakor v hišo veselja.“ i. t. d.

V tej knjigi je Slomšek razložil vse predmete, ki so potrebni slovenski mladini, pa tudi odrasli človek more si iz njih pridobiti precej potrebnega znanja. Zato je pa tudi slavni šolski pisatelj zbral take naslove posameznim oddelkom, da bi jih tudi nešolarji radi brali. Tù se vrsté razprave iz prirodopisa, zemljepisa, fizike; nahajajo se tù tudi razni opravljeni spisi, postave, govori o lepem vedénji i. t. d. Vse je pa napisano prav razumljivo in vsako odstavki, v katerih se nahaja tudi kaj smešnega, začénja se na prav zanimiv način, da pri čitatelju na prvi mah vzbuja potrebno pozornost. Vsi ti odstavki so pa tudi po svoji notranji vsebini v zvezi ali z letnimi prazniki in časi ali pa z dejanskimi dogodjaji v občini. Tudi petje, katero je Slomšek zeló ljubil in gojil, je v tem delu. Slomšek je bil gotovo prvi slovenski učitelj, kateri je nazorni nauk nad vse číslal. To kaže cela uredba njegove najiminitnejše knjižice „Blaže in Nežica“, kakor tudi vse druge njegove šolske knjige, v katere so realije skoro tako vpletene, kakor v najnovejših slovenskih šolskih berilih. Pri knjižici „Blaže in Nežica“ pa je Slomšek pokazal, kako važen je nazorni nauk, že s tem, da jej je pridjal slikovne priloge, predstavljajoče solnčni in mesečni mrk, strupene rastline in steklega psa. Da Slomšek zasluži, da ga imenujemo prvega slovenskega pedagoga in najboljšega učitelja slovenski mladini, to mora vedeti vsak omikan Slovec. Kakor je mleko najboljša telesna hrana, isto tako so za slovensko mladino Slomškove pesmi, Slomškove pripovedi, nauki, basni, prilike itd. Kakih 40 let je užé kar se mladi rod slovenski v ljudskih šolah napaja z izvrstno Slomškovo dušno hrano: on je namreč pisal prve slovenske šolske knjige, in ravno njegove knjige so podloga vsem poznejšim in še celó pri zdanjih berilih, ki so izišle v c. k. založbi šolskih knjig. Mične pesmice, lepo poučljive pripovedi, katere smo mi pred 20 in 30 leti brali in se jih na pamet učili, in katerih je še vse polno v današnjih šolskih knjigah

vse so iz Slomškovega peresa, vse iz njegovega očetovsko-ljubečega in materinsko-čutečega srca. Iz vseh teh veje pravi duh slovenskega odgojitelja, ki hoče biti v resnici slovenskim otrokom namestnik dobrih starišev. Kateremu učitelju, kateremu otroku so neznane ljube pesmice: „Kje sem doma?“ „Kdo je naučil ptičice peti?“ „Bog za vse skrbi.“ „Vesela šola.“ „Lenuhi potepuhi.“ „Lehko noč,“ in še dolga dolga vrsta drugih, krajših in daljših pesmic, v katerih veje tako prikupljivi otroški duh in se nahaja tako gladko-tekoča slovenska beseda. Enak uspeh je imel Slomšek s svojimi pripovedi, s katerimi je hotel obuditi v mladini veselje do šole, do naukov, do lepega vedenja in do vseh lepih čednosti. Dobri metodiki zahtevajo dandanes, da učitelj vadi jezikovni nauk na primernih šolskih berilnih sestavkih. Na to se je Slomšek že pred 30 leti oziral, ko je priobčil v svojih berilih take sestavke, v katerih je imel učitelj priliko opozorjevati učence na ločila itd.

Slomšek se je ravnal po vseh dobrih pedagoških in metodičnih pravilih; razkladal je od znanega do neznanega, od lahkega do težkega, od stvari do pojma. Pri nazornem nauku začénjal je vselej o šoli, govoril potem o cerkvi, domu itd. Ko je mladini priporočal, da bi se lepo vedla, da bi pridno v šolo hodila in razne enake čednosti, začénjal je vselej s pripovestjo, v kateri je z mično opisanim vzgledom kazal na osebah vse te lepe lastnosti. Tako se je ravnal zlasti v berilih, katera so bila namenjena prvencem. Le pri knjigah za ponovljive šole, recimo v „Ponovilu“ v 2. delu je preveč umaknil od tega hvalevrednega načela, ko je knjiga vsa polna sicer zlata vrednih versko-nravnstvenih naukov.

(Dalje prih.)

Poludnevni pouk.

Tù pa tam se šolam dovoljuje poludnevni pouk. Vprašali bi radi: Kaj je boljši, celodnevni ali poludnevni pouk? V šolah, kjer se učenci ene skupine in starosti vkupno poučujejo, to je v večrazrednih šolah, ne ugajalo bi, ako bi se pouk cepil. Učenci ene skupine se tedaj lože verdevajo in vspešno poučujejo. V šolah pa, kjer se po dva ali še več oddelkov vkup poučuje, bolje je, da se otroci poludnevno poučujejo.

Na Kranjskem imamo dvorazredne šole, ki štejejo do 400 otrok, katerim je dolžnost v šolo hoditi in večkrat tudi do 300 takih, kateri naj bi celi dan v šolo hodili. Večkrat se tedaj prigodí, da so šolske sòbe (posebno bolj male) tako prenapolnene, da otroci tako na tesnem sedé, da ne morejo pisati in risati in tudi ne lahko vstajati. Po takih šolah je v prvem razredu navadno poludnevni pouk, pa tudi bi ne škodilo, ko bi se v drugem razredu poludnevno poučevalo. Navadno je sòba drugega razreda manjša od sòbe prvega razreda, pa tudi je navadno v drugem razredu manj otrok, nego v prvem. Pri celodnevem pouku, kjer se dva oddelka vkupno poučujeta, poučuje se tudi neposrednje in posrednje. Ako, recimo, učitelj v višjem oddelku razlaga kako berilno vajo pri tem, ko naj bi nižji oddelek tiho računil, se vidi, da se le malo učencev vadi številiti, ampak da je večina ušes napetih le na predmet višjega oddelka, posebno pa še, če učitelj mikavno pripoveduje, kar je se vé da vselej tudi njegova dolžnost. Tako se godí tudi narobe; ako nižji oddelek pri deski glasno števili, višji oddelek pa piše kako spisno vajo, je učitelju zelo težavno, da more imeti vse učence mirne.

Poglejmo pa, kako redno hodijo otroci v šolo pri celodnevem, kako pa pri poludnevem pouku! To se posebno vidi pri šolah na kmetih. Ako bi kmet, ki svoje užé nekoliko dorasle otroke domá zelo potrebuje, jih moral dopoludne in popoludne v šolo pošiljati, težavno bi mu bilo to in gotovo bi jih ne pošiljal redno v šolo, kar se vidi posebno tam, kjer so ljudje užé vajeni poludnevnega pouka.